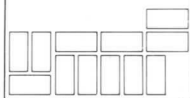

utrechts
monumenten
fonds

STEEN- GOED

Springweg 65 ..... en de achterhuizen

NR. 22, DECEMBER 1995

*Omslagfoto:
Springweg 65 in 1995
foto: Ans Wigbold*

"STEEN-GOED" is een uitgave van

STICHTING HET UTRECHTS MONUMENTENFONDS
Dorstige Hartsteeg 21
3512 NV Utrecht

tel. 030 - 231 17 61
postrekening 427215

Het Utrechts Monumentenfonds beheert en restaureert
monumentale woonhuizen in Utrecht.

Voor minimaal f 10,- per jaar of f 250,- ineens is men begunstiger
van de stichting. Men ontvangt dan het Jaarverslag, "STEEN-GOED",
de Nieuwsbrieven en uitnodigingen voor vergaderingen en excursies.

SPRINGWEG 65 en .... de achterhuizen.

Deze aflevering van Steengoed is gewijd aan de bouw- en bewoningsgeschiedenis van het huis Springweg 65 en de woning daarachter, die door samenvoeging van twee achterhuizen ontstaan is, waarvan het adres nu is: Zilverberghof 3.

Slopen of restaureren?

In het kader van de restauratie en vernieuwing van de huizen aan de Zilverstraat en de Springweg moest men ook een beslissing nemen over het al of niet slopen van de beide achterhuizen. Was het nog de moeite waard om ze op te knappen?

De gemeentelijke monumentencommissie was in 1981 van mening dat het achterhuis van Springweg 65 in ieder geval behouden moest worden, maar dat gezien de geringere kunsthistorische belangrijkheid van het linkerpandje (het gedeelte achter 63) de sloop daarvan niet onoverkomelijk was. Met afbraak zou het ook mogelijk worden om Springweg 63 zijn geplande achteruitgang te geven.¹⁾

Waarom waardeerde de commissie de achterhuizen zo verschillend? Nam men de veronderstelde ouderdom van de beide bouwsels als uitgangspunt? Van het linkergedeelte, dat men wilde slopen, was vastgesteld dat het in de 19e eeuw gebouwd werd; het rechtergedeelte, dat men behouden wilde, had men gedateerd als 18e-eeuws.

Hoe het ook zij, de sloop ging niet door.

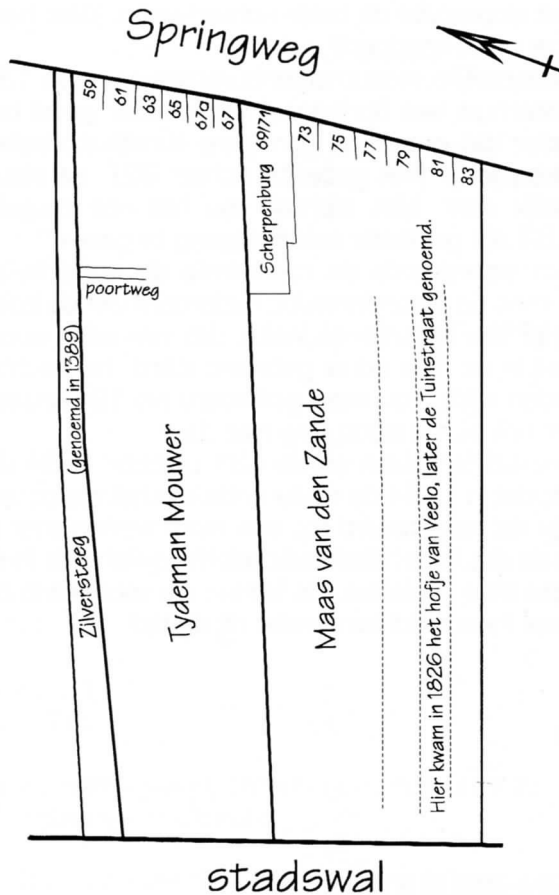
De beide achterhuizen werden 31 oktober 1984 door het U.M.F. aangekocht, dat in 1994 de restauratie van het casco voor zijn rekening nam. Ze zijn nu omgetoverd tot een leuke woning met een eigen huisnummer zoals dat in de 19e eeuw ook het geval was. In de woning werd wel een vaste trap geplaatst. De ladder, die voordien in het linkergedeelte stond, was inderdaad een beetje uit de tijd!

Vanwaar de naam Zilverstraat?

Springweg 65 wordt in de 17e- eeuwse acten aangeduid als liggende aan de Springweg 'omtrent het Silversteegjen' ; het buurhuis nummer 63 in de 18e eeuw ook enkele keren als 'de derde woning van het Zilversteegje zuidwaarts'.

Dat 'Zilversteegje' is van een respectabele ouderdom. Reeds in 1389 is sprake van de 'Zulverstrate'. Het is nog een raadsel hoe dit straatje aan zijn naam gekomen is.

Hadden zilversmeden ermee te maken? Was de omgeving van de Zilverstraat, zo vlak onder de stadswal en nog grotendeels onbebouwd, soms hun werkterrein waar het zilver werd omgesmolten?

De middeleeuwse parcellering.

Middeleeuwse parcellering. ²⁾

In de 14e eeuw was het gebied vanaf de Tuinstraat tot en met de Zilverstraat verdeeld in twee grote, diepe percelen die vanaf de Springweg helemaal doorliepen tot aan de stadswal.

Het zuidelijke perceel, waarop nu de huizen 69 tot en met 83 staan, werd in 1375 de hofstede van Maes van den Zande genoemd. In 1400 staat het op naam van de kinderen van Elyas Scerpswert.

Het is bekend dat in de 14e eeuw een zilver- en goudsmid leefde die Elyas Scerpswert heette en dat deze veel voor de kerk van Oudmunster werkte. Zo maakte hij in 1362 een zilveren, gedeeltelijk vergulde reliekhouders in de vorm van een borstbeeld, welke moest dienen om een schedelfragment in te bewaren van Frederik, de achtste bisschop van Utrecht. Deze Frederik werd in 838 in de Oudmunsterkerk begraven. Zijn graf werd in 1362 geopend toen men aan deze kerk herstelwerkzaamheden verrichtte. De reliekhouders is bewaard gebleven en bevindt zich thans in het Rijksmuseum te Amsterdam.

Elyas Scerpswert overleed in 1387. ³⁾ Het opmerkelijke is nu dat juist omstreeks die tijd de naam 'Zulverstrate' voor het eerst gebruikt werd!

Het noordelijk perceel (Springweg 59 tot en met 67) was eigendom van Tydeman Mouwer en zijn vrouw Aleid en werd waarschijnlijk na hun dood in tweeën gesplitst. Johan Meynaerts Janszoon verwierf het hele perceel in twee gedeelten. In 1375 droeg Henrick Mouwer, de zoon van Tydeman, zijn erfdeel '*van der huysinghe, hoffstede ende bomgaerdt, onderdeelt egghen ende eynden gelegen in den Sprinckwijck, alsoe als 't hem aenbestorven was van zijns vaders doot, tusschen hofstede Maes van den Zande aen die overzijde ende tusschen hoffstede der heeren van den Duytschen huys aen die nederzijde*' over aan Johan Meynaerts.

In 1386 kreeg hij het andere gedeelte in erfpacht van Tydeman Zoudenbalch en zijn zonen Gerrit en Hendrik.

Het wordt omschreven als: '*een hoffstede, gelegen in die Sprynckwyck, tusschen husinge ende hoffstede Maes van den Zande aen die oversijde en tusschen hoffstede Johan Meynaerts voorscr. aen die nedersijde*'. ⁴⁾

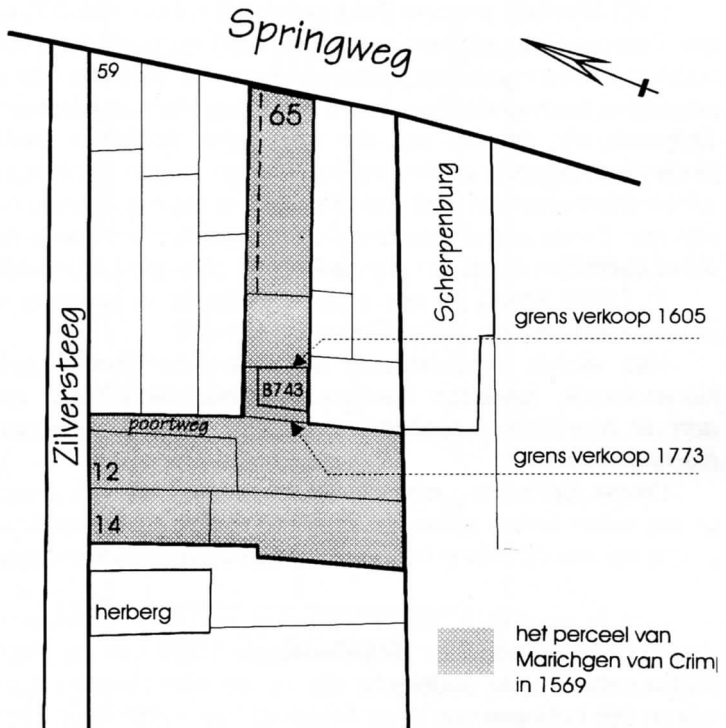
Omdat Springweg 65 ook gebouwd is op dit stuk grond, zouden we graag willen weten waar het huis stond dat in de overdracht van 1375 genoemd wordt. Maar helaas, niet alle vragen kunnen beantwoord worden.

Wel is gevonden dat het perceel in 1477 eigendom was van de kloosters Vredendaal en Sint Cecilia; in 1536 van de Eleëmosynae van Oudmunster. ²⁾ De oudeigens die op de hier gelegen huizen gevestigd waren ten behoeve van deze Armenkamer, herinneren hier nog aan.

Zoektocht naar een achterhuis.

Bij het zoeken naar oude gegevens, in eerste instantie naar die van het achterhuis van 65 omdat dat het oudste zou zijn (18e-eeuws), gingen we ervan uit dat die te vinden zouden zijn in de transportacten van het huis Springweg 65. In de 18e-eeuwse overdrachten wordt echter geen achterhuis genoemd. Vreemd, maar we kwamen op het goede spoor toen we de aankopen van Marichgen Jansdr. van Crimpen bestudeerden. We moesten het in de Zilverstraat zoeken!

In 1567 koopt Marichgen Jansdr. van Crimpen een huis aan de zuidzijde van het 'Silverstraetgen' (nu nummer 12). Bij het huis dat een kelder had, behoorde ook een tuin die tot het erf van Springweg 69/71 doorliep, en een gang of poortweg. In 1569 koopt zij van de metselaar Dirrick Harmanss. het buurhuis nummer 14 erbij en in hetzelfde jaar van Dieuwertje, de weduwe van Cornelis Ottensz. van Rosant, ook nog Springweg 65. Ze bezat toen drie aan elkaar grenzende huizen en erven. Marichgen huwde later met Dirck van der Kerck, ook wel Verkerck genoemd. Dochter Catharina, getrouwd met Aelbert Proys, erfde de huizen en het was dit echtpaar dat in 1605 Springweg 65 uit de boedel verkocht.

Wat ze van de hand deden, wordt als volgt omschreven: *'huysinge ende erve, staende alhier binnen Utrecht aen de Westzijde van de Springwech omtrent het Silversteechgen .... met het erffgen ende secreet daernae aengemaect tot aent achterhuysken van de huysinge staende in 't Silverstraetgen'* enz.

Verderop in de akte staat vermeld dat *'het achterste huysken zijn erve* ⁵⁾ *buyten sall behouden op 't erff van deze voors. getransporteerde huysinge'*. Hier is slechts één uitleg mogelijk: het achterhuisje waarover in deze acte gesproken wordt, stond op dezelfde plek als het tegenwoordige achterhuis van 65.

De benaming 'huysken' geeft aan dat het een kleine kamerwoning betrof. Er hoorde een strook grond bij (het 'erve' dat behouden bleef) maar het huisje was niet zo diep en vermoedelijk minder breed dan het gebouw dat er nu staat omdat er een gang langs liep. Wanneer dezer kamerwoning gebouwd werd, kon niet achterhaald worden.

De nieuwe eigenaar van Springweg 65 werd in 1605 de kleermaker Harman Egbertsz. van Westerbruch, de bewoner van het huis. Van 1606 dateert de schriftelijke toestemming die Jan Thijsz. van Duyren, 'lynnewever' (de buurman op 63) gaf om *'in zijne myyre te moegen vaeren'*, het bewijs dat er een verbouwing plaats vond. Waarschijnlijk is het huis verbreed doordat men de gang of poortweg die tussen 63 en 65 gelegen moet hebben, erbij getrokken heeft. Maakte men toen ook de kelder die plotseling in een acte van 1609 vermeld wordt, of was die al van oudere datum?

De rest van het oorspronkelijke bezit van Marichgen van Crimpen, Zilverstraat 12 en 14 met poortweg en achterhuisje, werd in 1605 niet verkocht. Dat gebeurde pas in 1635 door Adriaan Ram, de erfgenaam van Catharina van der Kerck. De huizen kregen weer één eigenaar en dat bleef zo (met een kleine onderbreking van 1699-1701) tot 1739. Was dat de oorzaak dat het 'achterhuysken' uit het zicht raakte?

Pas in 1739 wordt er weer melding gemaakt van een kamer die achter Zilverstraat 12 ligt. Nu is het woordje 'achter' ietwat misleidend, want de kamer lag niet recht achter het huis maar zuidoostelijk ervan en door deze nogal onduidelijke omschrijving raak je gemakkelijk op een verkeerd spoor, des te meer omdat Zilverstraat 12 later verdeeld werd in twee woningen, zodat er ook een situatie ontstond van een voor- en achterhuis.

De kamer die in 1739 wordt genoemd, was of identiek met het achterhuisje van 1605 of was daar een opvolger van. Zij stond in ieder geval op dezelfde plaats en wel achter Springweg 65.

Toen dit eenmaal vastgesteld was, kon gemakkelijk het verdere verloop van de historie gevolgd worden. Een hulp daarbij was dat de kamer als zelfstandige woning in gebruik was en daarom eind 18e eeuw een eigen wijknummer kreeg: B 743. Bovendien hadden de notarissen in de 19e eeuw de 'aardigheid' om te noteren hoe en wanneer de verkoper zijn eigendom had verworven.

Periode 1773-1827.

Op 21 juni 1773 kocht Jan van Santen van Gijsbertus Bouter Zilverstraat 12 *'een huizinge en hoff met een camer off wooning daarachter'*. Hij betaalde er de somma van 'Een Honderd en Tien Caroli Guldens' voor.⁶⁾ Handige jongen als hij geweest moet zijn, verkocht hij de camer op 20 juli al weer door aan Warnar van Wierst⁷⁾, de eigenaar van de herberg 'De Zilveren Berg' (Zilverstraat 34, 36) voor het bedrag van 'Tachtig Caroli Guldens'. De omschrijving die op die datum en in latere acten gebruikt werd, luidde: *'kamere, erve en grond ... in een gang off poortje zijn in- en uitgang hebbende in de Silversteeg'*, hetgeen betekende dat het de vrije overgang had over het erf van nummer 12.

In deze acte van 20 juli wordt duidelijk beschreven dat voor de kamer een bijbehorende plaats lag, die door middel van een houten schutting afgescheiden was van het erf van Zilverstraat 12. De naam van de bewoonster in 1773 komen we ook te weten: dat was vrouw Boerebank.

In 1795 wordt het huisje weer verkocht⁸⁾ en wel aan Jan van der Valk. Vervolgens wordt het in 1805 uit de vaderlijke erfenis toebedeeld aan Jan van der Valk jr, metselaar, op voorwaarde dat hij f 40.- in de boedel inbrengt en dat zijn moeder Maria van Trigt er voor de rest van haar leven vrij mag blijven wonen.⁹⁾ Na haar dood kan hij er pas over beschikken. Dat doet hij op 14 februari 1827¹⁰⁾ als hij het verkoopt aan de timmerman Jacobus Anthony Meessen.¹¹⁾

De familie Meessen.

Voor Jacobus Meessen moet het een buitenkansje zijn geweest dat hij de kamer kon kopen. Hij verlangde er van de notaris geen verdere omschrijving van, want zoals hij zei: 'Het gekochte was hem goed bekend'. Geen wonder, hij was de bewoner en sinds 1818 ook de eigenaar van Springweg 65¹²⁾. Vanuit zijn benedenachterkamer had hij er het uitzicht op.

In 1824 had hij al eens een bod gedaan op het buurhuis 63, maar dat werd hem door de tapper Willem Jansen, die f 100.- meer bood, afgesnoept. Deze keer, in 1827, lukte het hem wel een aanliggend pandje te kopen. Hij moest er wel f 200.- voor neertellen.

En wat gebeurde er met deze zo duur gekochte kamerwoning? Zij

werd door Jacobus Anthony Meessen afgebroken. Hij bouwde op dezelfde plaats een timmerwerkplaats¹³⁾ die wel wat groter uitviel doordat hij het erf, dat voor het oude huisje lag, ook bebouwde. Het is triest dat hij er slechts enkele jaren zelf profijt van heeft gehad. Kort daarop, op 30 juli 1830, overleed hij op 48-jarige leeftijd als gevolg 'ener slijmziekte'.

Jacobus Anthony Meessen trouwde tweemaal. Uit beide huwelijken werd een zoon geboren, Hendrik Jacobus uit het eerste en Hermanus Johannes uit het tweede huwelijk, alle twee net als hun vader timmerman en bij zijn overlijden 22 en 17 jaar oud. In de overlijdensadvertentie in de Utrechtse krant werd bekend gemaakt dat de weduwe, met de beide zoons, de timmermansaffaire zou voortzetten.

Op 12 en 13 april 1831 vond de inventarisatie plaats¹⁴⁾ van de nagelaten boedel die twintig uur in beslag nam. Er ging zoveel tijd in zitten omdat naast het huisraad ook de voorraden hout en ijzerwaren en het gereedschap getaxeerd moesten worden.

Interessant is wat een timmerman-aannemer in die tijd zoal gebruikte. Wat opvalt is het grote aantal schaven in alle soorten en maten, wel een vijftig stuks! Er waren diverse oeffenschaven bij, in die tijd onontbeerlijk omdat profielen nog met de hand werden gemaakt. Alles wijst erop dat Jacobus Meessen in de bouw zat.

Bij zijn overlijden had hij nog ruim f 2000.- te ontvangen. De inventaris bevat een lange lijst met namen van personen die de rekening nog niet hadden voldaan. Daaronder waren ook studenten in de theologie die bij de familie Meessen op kamers waren en die nog huurschuld hadden. Twee grote bedragen springen eruit, één van f 2517.- op naam van Baron van Heeckeren en één van f 3449.- op die van Pieter Veelo!

Het kan haast niet anders of Jacobus Meessen is betrokken geweest bij de bouw van het hofje van Veelo in het jaar 1826, nu Tuinstraat geheten. Ook voor Dirkje Sluyters, de weduwe van Jan Willem van den Berg, heeft hij gebouwd. Ze bleef hem nog f 2375.- schuldig als hypotheek op de herberg met kolfbaan 'De Oude Nagtegalen' geheten en het nieuw gebouwde huis aan de Singel. Naar deze herberg werd de Nachtegaalstraat vernoemd.

Omdat de taxateurs kamer voor kamer naliepen, weten we dat in 1830 Springweg 65 een vliering en een kelder had en dat de zolder, verdieping en begane grond verdeeld waren in drie achter elkaar gelegen vertrekken. De boven- en benedenachterkamer hadden toen nog twee ramen die uitzagen op de binnenplaats, nu hebben ze ieder een breed raam. De benedenachterkamer was in gebruik als huiskamer. Het was de enige kamer waar een kachel stond. Onder de meubilering treffen we

Het gedeelte van de akte, in 1831 opgemaakt door notaris J.H. van Grootvelt, waarin vermeld wordt dat de kamer werd afgebroken.

gekocht, te weten: de Huizinge en aanhorigheden aan de Springweg te Utrecht, Wijk B, numero 749, van Hendrik Terwogt en Mechteld Wijland, Echttelieden, bij verkoopkontraakt, den Negenden April Achttien honderd Achttien, voor de Notaris Cornelis Johannes Heijlidi, toen bewaarder van de Minute en zijn ambtgenoot binnen Utrecht gepasseerd, behoorlijk geregistreerd, inhoudende Erkentenis van de Voldoening der Koopprijs, het Erf en de Grond in de gang uitkomende in de Zilversteeg te Utrecht, met de daarop tevoren gestaan hebbende woning gemerkt gemeente letter B, numero 743 en welke afgebroken, mitsgaders inplaatse van dien een geheel nieuw gebouw thans gebezigd tot een timmermans werkplaats, daarop gesteld is, van Jan van der Valk, bij Verkoopkontraakt, den veertienden Februarij Achttienhonderd zevenentwintig, voor de Notaris Nicolaas de Graaf en getuigen binnen Utrecht in minute verleden, behoorlijk geregistreerd, mede inhoudende Erkentenis van de Voldoening der Koopprijs

De tekst van dat deel van de akte:

(aan)gekocht, te weten: de Huizinge en aanhorigheden aan de Springweg te Utrecht, Wijk B, numero 779, van Hendrik Terwogt en Mechteld Wijland, Echttelieden, bij verkoopkontraakt den Negenden April Achttien honderd Achttien voor de Notaris Cornelis Johannes Heijlidi, toen bewaarder van de Minute en zijn Ambtgenoot binnen Utrecht gepasseerd, behoorlijk geregistreerd, inhoudende Erkentenis van de Voldoening der Koopprijs, het Erf en de Grond in de gang uitkomende in de Zilversteeg te Utrecht, met de daarop tevoren gestaan hebbende woning gemerkt geweest letter B, numero 743 en welke afgebroken, mitsgaders inplaatse vandien een geheel nieuw gebouw, thans gebezigd tot een timmermanswerkplaats, daarop gesteld is, van Jan van der Valk, bij Verkoopkontraakt, den veertienden Februarij Achttienhonderd zevenentwintig, voor de notaris Nicolaas de Graaf en getuigen binnen Utrecht in minute verleden, behoorlijk geregistreerd, mede inhoudende Erkentenis van de voldoening der Koopprijs .....

* * Men zal op Zaterdag den 29. October 1831, des namiddags ten vijf ure, aan het Kantoor der verkoopingén achter Sint Pieter te Utrecht, publiek veilen en aan de meestbiedenden verkoopen, de volgende onroerende Goederen binnen Utrecht:

N°. 1. Eene HUIZINGE, ERF en GROND, met aanhoorig Geboouw, waarin de Timmermans-Affaire wordt uitgeoefend, staande en gelegen aan de Westzijde van den Springweg, Wijk B. Numeros 779 en 743, kunnende met den 1. Mei 1832 aanvaard worden.

N°. 2. Eene KAMER of WONING, staande aan de Zuidzijde van de Lange Smeesteeg, Wijk B. Numero 547, verhuurd tot den 1. Julij 1832 om f 85,00 in het jaar. Breeder bij geaffigeerde billetten en nader onderrigt te bekomen ten Kantoren van den Notaris J. H. VAN GROOTVELD of van den Procureur A. S. VAN HENGELAAR, beide binnen Utrecht

daar een kabinet met een driedelig Delfts kaststel aan en een Friese klok. Behalve de familie huisden daar ook twee tortelduiven en drie kanaries. Dan volgde de benedenmiddenkamer en dan de keuken, die dus aan de straatkant gelegen moet hebben, waar overigens niet veel stond. Wel was er 'een ijzeren tang, een dito aschpot en dito ketting' (waarmee een schoorsteenketting of haal bedoeld zal zijn) aanwezig. De ijzeren kookpotten werden op de binnenplaats opgeborgen. Vermoedelijk werd er nog op een open vuur in een schouw gekookt en maakte men daarvoor gebruik van de oude stookplaats in het voorste gedeelte van het huis.

Naast de bedragen die nog te innen waren, stonden de schulden van de boedel. Het waren, behalve rekeningen van Professor Bleuland¹⁵⁾, de apotheker Muntendam, de chirurgijn Buskes en de begrafeniskosten, voornamelijk posten voor geleverd hout en ijzerwaren en uitbesteed werk aan metselaars, smeden en schilders. Ook werd nog een bedrag van honderd gulden toegevoegd 'tot schadeloosstelling van een te voltooyen werk hetwelk was aangenomen doch niet is afgemaakt'.

Jacobus Meessen betrok zijn hout van de houtkoper Van Veersen te Utrecht maar ook van Corver en Reurlo Holst te Zaandam.

Ijzerwaren werden aangeschaft bij de ijzerkopers Osti, Hagen, Ludwig en Meckelenbroek te Utrecht en Arntz in Duitsland.¹⁶⁾ De inboedel werd aan Maria Margaretha Wittelaar, de weduwe Meessen, gelaten. Zij was geen Utrechtse van origine maar afkomstig uit Doetinchem. Dat vermoeden kregen we al, toen we op de inventarislijst een zilveren tasbeugel met haak tegenkwamen.

Om de schulden van de boedel te kunnen voldoen en omdat de boedel 'in allen gevalle voor gene deling vatbaar was', werd besloten tot verkoop van het huis met de timmerwerkplaats en nog een in 1824 aangekochte woning in de Lange Smeestraat.

De verkoop vond plaats op 29 oktober 1831.¹³⁾ Voor f 2100.- kwam houtkoper Cornelis Jan van Veersen in het bezit van Springweg 65. Hij had overigens nog een vordering van ruim f 6000.- voor geleverd hout!

De weduwe bleef met haar zoon Hermanus Johannes in het huis wonen. Alles wijst erop dat haar stiefzoon Hendrik Jacobus omstreeks 1830 het ouderlijk huis verlaten had. Zijn vader ondertekende tenminste een week voor zijn overlijden een schuldbekentenis aan zijn oudste zoon. (f 250.-, zijn moederlijk erfdeel?) Bovendien was hij bij de inventarisatie niet zelf aanwezig maar liet zich vertegenwoordigen door notaris De Graaf. Of hij inderdaad met zijn stiefmoeder en halfbroer de timmer-affaire heeft voortgezet, valt te betwijfelen. Hij komt, behalve als getuige bij zijn broers huwelijk, in het verhaal verder niet voor.

De zaken werden in ieder geval voortgezet door de jongste zoon Hermanus Johannes Meessen die in 1836 trouwde met de kruideniersdochter Megteld Legué. Hij ging in de Korte Smeestraat wonen. Het jaar daarop was hij in staat Springweg 63 te kopen van Willem Janssen¹⁷⁾, maar moest daarvoor wel f 500.- lenen van uitdrager/-schoenmaker Jan Armeë die met zijn nichtje Kaatje Meessen getrouwd was en op Springweg 61 woonde. In 1840 woonde Hermanus Johannes met vrouw en twee kinderen weer bij zijn moeder op nummer 65. Het buurhuis 63 staat dan leeg want het wordt verbouwd¹⁸⁾. Op het achtererf wordt een keuken gebouwd¹⁹⁾ die niet toegankelijk is vanaf de tuin van 63 maar verbonden wordt met de timmerwerkplaats. Deze keuken moet niet gezien worden als achterhuis van 63 maar als uitbreiding van 65. Kennelijk was er al een afspraak gemaakt met de houtkoper Veersen over de terugkoop van 65. Op 28 juni kreeg Hermanus Johannes Meessen zijn ouderlijk huis weer in bezit. Op de huizen 63 en 65 werd een hypotheek gevestigd van f 3400.-. Na de verbouwing werd 63 verhuurd.

In 1856 breidde Hermanus Johannes zijn bezit nog verder uit door de aankoop van een groot perceel, gelegen aan de noordzijde van het Domplein, met een poort in de noordwesthoek als toegang en kelders tot aan de Vismarkt doorlopende. De koop geschiedde voor notaris Hubertus Johannes Buskes²¹⁾, zijn zwager, die hem in januari 1857 een bedrag van f 7000.- leende tegen 4 ½ % rente met als onderpand de huizen aan het Domplein en Springweg 63 en 65, waarvan de laatste twee inmiddels bezwaard waren met f 4400.-.

Hij verbouwde het tot twee huizen, waarvan één met bovenhuis en maakte er nog een nieuwe werkplaats bij.²⁰⁾

Het leek alles veelbelovend, maar het ging helemaal verkeerd toen zwager notaris Buskes 25 juli 1858 op 43-jarige leeftijd kwam te overlijden. Zijn weduwe Wijnanda Legué bleef met zes onmondige kinderen

achter. Op 11 september volgde er al een exploit van de deurwaarder en op 16 oktober werden de huizen verkocht. Ten tweede male een droeve loop van omstandigheden. Behalve Wijnanda Legué was er nog een tweede schuldeiser: Baron van Heeckeren.

Springweg 63 werd gekocht door Aartje Metzger.

De uitdrager/koopman Abraham Hamburger werd nieuwe eigenaar van 65, waartoe nu ook de beide achterhuizen behoorden. ²²⁾

Periode 1858-1906, Springweg 65

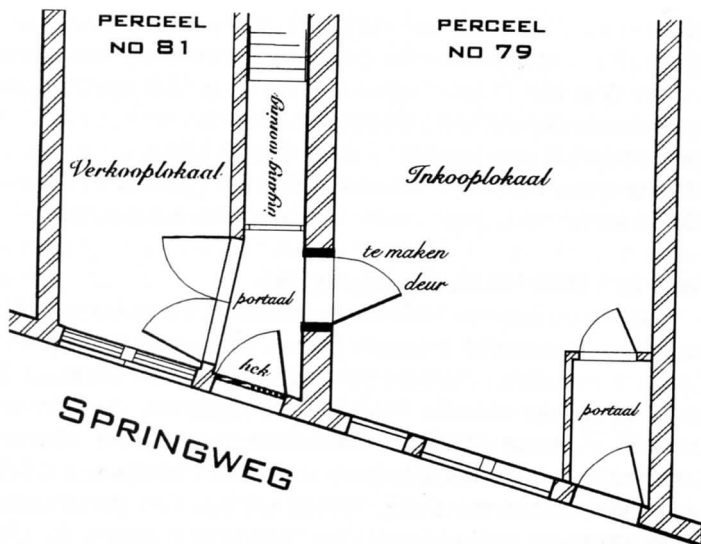
Na de verkoop in 1858 werd het huis eerst korte tijd bewoond door de instrumentmaker Hendrik Olland. Daarna woonde er tot 1864 de eigenaar Abraham Hamburger zelf in. Het huis bleef tot 1919 in diens familie. Huurder was na 1864 onder anderen, de zinkwerker Abraham Cornelis Smit die in 1885 verhuisde, waarna de winkelier Stephanus Scheerder er zich met zijn gezin vestigde. Hij had er tot 1902 met twee zonen een mandenmakerij, annex winkel. Een derde zoon was slager maar deze vertrok al snel naar een ander adres. In 1906 kreeg het pand een andere bestemming. Het werd een Bank van Lening.

De verbouwingsplannen van A.N. van Beek . ²³⁾

Van 1906 tot 1916 werd nummer 65 bewoond door Arnoldus Nicolaas van Beek ²⁴⁾ die er tot 1925 een partikulier pandhuis hield. Omstreeks 1915 kon hij het buurhuis nummer 67 kopen waarin Hendrik Terwogt tot zijn overlijden, in 1823, meer dan vijftig jaar een uitdragerij had.

Springweg 67 heeft de naam "Het Engelsche Hoofd" gedragen en was al voor 1678 in twee woningen gesepareerd, een zuidelijke en een noordelijke woning die in 1832 ieder een kadastraal nummer kregen en als logisch gevolg een eigen huisnummer (geen bisnummers). In 1916 waren dat de nummers 83 en 81, tegenwoordig 67 en 67 A. Begin 1916 vroeg van Beek toestemming om een deur te mogen maken in de scheidingsmuur tussen 65 en 67 (oude nummering 79 en 81 die we voor de duidelijkheid maar even aanhouden).

Hij wilde op de begane grond van 81 een verkooplokaal beginnen en dat bij 79 trekken waar hij een pandhuis hield. Het leek een simpele ingreep. De moeilijkheid was dat men aan de pandhuisverordening moest voldoen. Daarin stond dat de lokaliteit waarin een Bank van Lening gehouden werd van de belendende percelen gescheiden moest zijn door een brandgevel van tenminste 25 centimeter dik, die ook nog eens 25 centimeter boven de dakbedekking moest uitsteken. Aan deze eis voldeed de scheidingsmuur niet. De muur tussen 81 en 83 was slechts 22 centimeter dik omdat het immers van oorsprong een binnenmuur was.

Het herziene bouwplan van 1916

UTRECHT, DEC. 1916.

Na de verbouwing van de beide woningen (81 en 83) die in 1906 plaats vond, ²⁵⁾ was de toestand in 1916 zo dat van de zuidelijke woning slechts een gang overgebleven was die naar een werkplaats liep die achter nummer 85 (nu 71/69) lag. Deze gang had echter wel het oude huisnummer 83 behouden! De bovenverdieping van nummer 81 was weer over de hele breedte van het oorspronkelijke huis opgetrokken. Daar was dus geen scheiding meer aanwezig. Deze vreemde situatie deed degene die de aanvraag moest beoordelen de verzuchting neerschrijven: 'Wat is dit toch voor een zonderling perceel? Een gang met een huisnummer?'

Het probleem met de brandveiligheid was nog wel op te lossen, er waren echter nog twee artikelen die extra moeilijkheden opleverden. Binnenshuis mocht er geen verbinding bestaan tussen een perceel waarin een Bank van Lening gevestigd was en een ander perceel. Bovendien was het niet toegestaan om in een perceel van een pandhuis tevens een uitdragerij te hebben. Door het maken van een verbindingsdeur zou men beide verboden overtreden. De vergunning werd daarom niet verleend, ook niet na indiening van een herzien plan waarbij men de moeilijkheden trachtte te omzeilen door het maken van een portiek, afgesloten van de straat door een hek, waarop beide huizen hun ingang zouden hebben.

In 1925 kwam er weer een verzoek van de kant van Van Beek. Nu wilde hij Springweg 65, dat hij in 1919 gekocht had, zo verbouwen dat het gescheiden werd in een winkelwoonhuis en een bovenwoning, geen bank van lening dus meer. De vergunning werd dit keer wel verleend. A.N. van Beek, die sinds 1916 op nummer 67 woonde, vertrok na de verbouwing maar bleef wel eigenaar van Springweg 65. Na het overlijden van zijn vrouw werd het in 1958 verkocht aan advocaat mr. A.C.M. de Graaf, die tot 1986 eigenaar geweest is. In 1984 heeft hij de achterhuizen apart verkocht. Ze werden direct doorverkocht aan het U.M.F. dat in 1986 ook het voorhuis kon kopen. Op heden is het Fonds alleen nog eigenaar van Springweg 65; de achterhuizen werden verkocht.

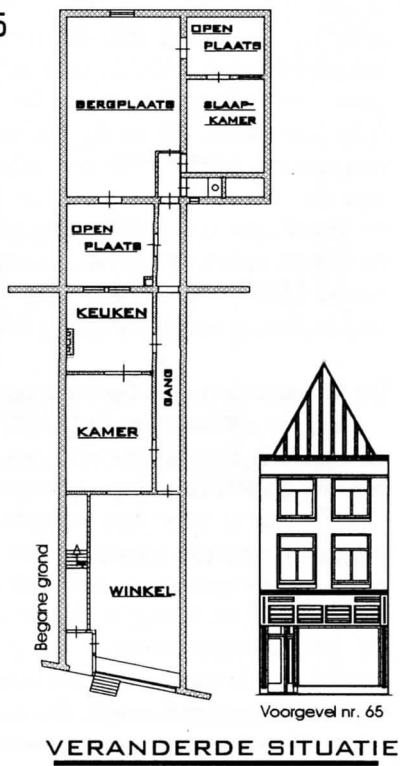
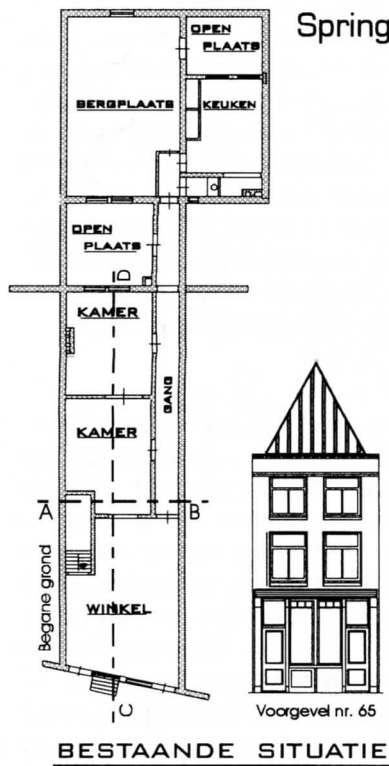
De verbouwing van Springweg 65.

Bij de verbouwing in 1925 vonden er geen ingrijpende veranderingen plaats. De aanblik van het huis werd wel anders doordat het een nieuwe onderpui kreeg. Verder werd er een portiek gemaakt met een eigen opgang naar het bovenhuis en een ingang naar het winkelwoonhuis, een situatie die op heden nog zo is. De houten vloer in de winkel werd vervangen door een stenen. De keuken in het achterhuis werd slaapkamer en kreeg in plaats van twee ramen, een deur en een raam. De benedenachterkamer werd tot keuken ingericht. De beide tussenmuren werden iets naar achteren geplaatst waardoor het oppervlak van de winkel vergroot werd. De deur van de oude timmerwerkplaats naar het achterplaatsje kwam te vervallen; er kwam een uitgang naar het binnenplaatsje. Boven werd bij de keuken, die al aanwezig was omdat het huis al eerder in tweeën bewoond werd, een tweede toilet gemaakt.

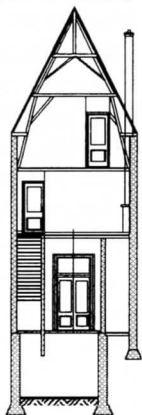
Beide toiletten kregen waterspoeling en werden aangesloten op de riolering. Op de zolderverdieping werden twee slaapkamers afgetimmerd.

Na de verbouwing werd 65 eerst verhuurd aan H. Wouterse, daarna aan K. Bakker, beiden aardappelhandelaar. Van 1935 tot 1940 was er de slagerij van H.Veenman gevestigd. Daarna was de smid J. Tiboel huurder van het winkelwoonhuis. Het bovenhuis had al die tijd de electromonteur A. De Beus als bewoner.

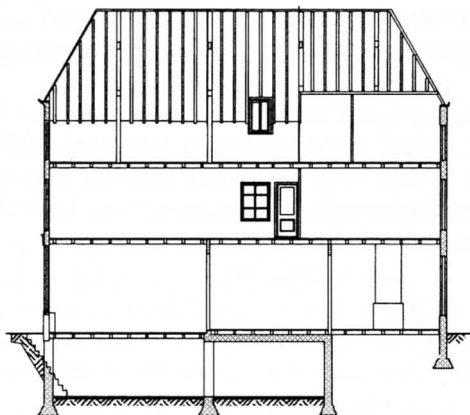
Springweg 65

DOORSNEDE A - B

DOORSNEDE C - D

*Deel van de bouwtekening, die A.N. van Beek in 1925 indiende.
Overgetekend van een blauwdruk. (Si.)*

Besluit.

Uit de notariële akten blijkt dat de datering van de timmerwerkplaats als 18e-eeuws niet juist is. Beide achterhuizen werden in de 19e eeuw gebouwd. Het ene, de timmerwerkplaats achter 65, in 1827 door J.A. Meessen waarvoor een ter plekke staande kamerwoning werd afgebroken. Voor de bouw werd waarschijnlijk, waar mogelijk, wel gebruik gemaakt van de oude fundamenten. Het andere, de keuken, werd in 1840 door zijn zoon H.J. Meessen gebouwd op het achtererf van 63 en kreeg een verbinding met het eerst gebouwde. Zo ging het functioneel bij Springweg 65 behoren. In 1858 werd het ook kadastraal van 63 afgescheiden en bij 65 gevoegd.

Het stemt tot tevredenheid dat men niet tot gedeeltelijke afbraak heeft besloten en dat beide achterhuizen behouden zijn.

Zij vormen historisch een twee-eenheid, precies zoals dat het geval was met de bouwers ervan: vader en zoon Meessen.

Geertruida J. den Daas
Richard Tap.

Het achterhuis van Springweg 65, de voormalige timmerwerkplaats, vóór de restauratie. (foto Gem. Fotodienst)

*Hetzelfde achterhuis na de restauratie.
foto Ans Wigbold)*

*De beide achterhuizen vóór de restauratie.
Links de achter Springweg 65 gelegen keuken.
(foto Gem. Fotodienst)*

*De keuken na de restauratie.
(foto Ans Wigbold)*

Noten.

- 1) U.D.S. Verslag openbare vergadering van de Gemeentelijke Monumenten Commissie 18 juni 1981
- 2) Gegevens ontleend aan Martin W. J. de Bruyn: Resultaten van het archief onderzoek naar de bebouwingsgeschiedenis van de Zilverstraat (U.D.S.)
- 3) Louise E. van den Bergh-Hoogterp: Goud- en zilversmeden te Utrecht in de late Middeleeuwen
- 4) Mr. S. Muller Fzn. : De Middeleeuwsche Rechtsbronnen der Stad Utrecht. deel 2, Der Scepenen Boeck.
Hierin komen voor: Tyman Mouwerkiin schepen 1367/1368,
Henric Mouwer schepen 1376,
Tyman Zoudenbalch schepen 1366, 1368, 1372.
Johan Meynaert x Lijsbeth ,Martensdr van Loesden.
Johan Meynaert, die marseman x Hase
- 5) U.D.S. Archiefonderzoek Zilverstraat. Kaart 5, onder⁷⁾ 1.2 Foute transscriptie: Er werd 'drop' in plaats van 'erve' gelezen
- 6) G.A.U. Not. U 227 a 008, nummer 1152
- 7) G.A.U. Not. U 254 a 006, nummer 44
- 8) G.A.U. Stad III 525
- 9) G.A.U. Not. U 301 a 010, nummer 1078.
- 10) G.A.U. Not. U 332 a 012, nummer 21
- 11) Jacobus Anthony Meessen werd geboren 13 januari 1782 Agter Clarenburg in het Kroonspoortje, als jongste zoon van Hendrik Meessen en Geertruy Person. Hij overleed in het huis Springweg 65.
Zijn vader Hendrik die 'straatmaker' was, viel niet in de termen van de 100ste penning die in 1793 geheven werd, maar betaalde vrijwillig!
- 12) J.A. Meessen kocht het huis op 9 april van Hendrik Terwogt (1740-1823), Notaris was Cornelis Johannes Heijldij. Behalve van nummer 65 was Terwogt ook nog eigenaar van Springweg 59, 63 en 67 en van Zilverstraat 2 en 4. Verder bezat hij een huis en nog twee kameren aan de oostzijde van de Springweg en een huis in de Lijnmarkt. Alleen nr. 65 werd door hemzelf verkocht. De andere huizen lieten zijn erfgenamen in 1824 publiek veilen.
- 13) G.A.U. notaris J.H. van Grootveld. Publieke verkoping 29 oktober 1831 nummer 5225
- 14) G.A.U. Notaris J.H. van Grootveld 12 april 1831 nummer 5046
- 15) Professor J. Bleuland. (1756-1838), hoogleraar in de anatomie te Harderwijk, daarna te Utrecht tot 1826.
- 16) Cornelis Jan van Veersen, houthandelaar. Was president van de op 23-7-1842 opgerichte eerste Kamer van Koophandel en Fabrieken te Utrecht, later raadslid en Lid van de Provinciale Staten.
N.C. Osti, ijzerhandelaar sinds 1824, was in 1852 bestuurslid van de heropgerichte Utrechtsche Kamer van Koophandel en Fabrieken. (J.O.U. 1994, bl. 176, artikel P.D. 't Hart.)
- 17) G.A.U. Notaris U 324 c 031 nummer 10969
- 18) G.A.U. Bevolkingsregister 1840
- 19) G.A.U. Notaris U 324 c 035 nummer 12503.
- 20) Zie hiervoor M.W.J. de Bruyn, "Husinghe ende Hofstede", Huis Domplein kad. Sectie A 1337, Wijknummers F 293, 294, 295, behoorde tot de 4 steenuizen (Domplein 10-17), claustrale huizen in

de Domimmunitet. Het poortje op de Vismarkt is nog aanwezig.
 Hubertus Johannes Buskes (1815-1858), in 1842 secretaris van de eerste Kamer van Koophandel , te Zuilen geboren als zoon van de deurwaarder Jan Bernard Buskes en Sara van Lissel .

- 22) G.A.U. Not. U 324 i 002, nummer 129
 23) G.A.U. Bouwtekeningen 1910-1953, doos 372
 24) Arnoldus Nicolaas van Beek was van huis uit stoffeerder-behanger.
 Hij woonde voor 1906 in de Vrouwjuttentraat
 25) M.O.U. december 1988 bl. 322.

Eigenaren Springweg 65

In 1551 en 1557	Cornelis van Son, metselaar, als belending genoemd van nummer 63 en 67
? -1569	Dieuwertje Cornelis Ottensz. van Rosants weduwe
1569 -1605	Marichgen Jansdr. van Crimpen, nakomeling van Cornelis Jans metselaar x Dirck Verkerck en Catharina Verkerck x Aelbert Proys.
1605 -1609	Harman Egbertsz. van Westerbruch, cleermaeker
1609 -1612	Jasper Philips Uutenhaghe
1612 -1618	Clara Renelasca, weduwe Johan Baptista Frameri
1618 -1640	Peter Wernaertssen, messemaecker x Gerrichgen Willems; Jan Janss van Lent, cremer x Maychen Willems Hol; Antonis Lentss te Leyden x Elisabeth Joriaens
1640 -1650	Balthus Andriessen, loopsmith, x Luytgen Henrick Beyers
1650 - ?	Francoys Smith
? -1682	Lambert van Dijk; Claesje van Dijk x Jan Milsju en onmondige broers en zusters.
1682 -1762	Bernard Mor x Engelina van Buyren; Dina Mor x Bastiaen Paulus
1762-1799	Jacobus van Ijzendijk x Margaretha de Hoog, mr. timmerman
1799 -1803	Abraham Blom
1803 -1818	Hendrik Terwogt, uitdrager x 1) Hendrina Bettink en x 2) Magteld Weyland, weduwe Willem Grootveld.
1818-1831	Jacobus Anthony Meesse(n) x 1) Everdina Mulder en x 2) Maria Margaretha Wittelaar.
1831-1841	Cornelis Jan van Veersen, houthandelaar.
1841-1858	Hermanus Johannes Meesse(n) x Megteld Legué
1858-1919	Abraham Hamburger x Leentje de Vries, koopman en zijn nakomelingen.
1919-1958	Arnoldus Nicolaas van Beek x Johanna Hendrika Schut, uitdrager/pandhuishouder
1958-1986	Anthonius Cornelis Maria de Graaf, advocaat en procureur
1986	U.M.F.

Eigenaren Zilverstraat 12

? -1773	Gijsbertus Bouter (huizinghe, erf en nog een kamer er-achter)
1773-1777	Jan van Santen (zonder de kamer).

Eigenaren achterhuis B 743 (is de kamer die bij Zilverstraat 12 hoorde).

1773-1795	Warnar van Wierst x Maria Wiging; Catharina van Rijsen (erfgenaam van Maria Wiging)
1795-1805	Jan van der Valk x Maria van Trigf
1805-1827	Jan van der Valk jr, metselaar
1827-1831	Jacobus Anthony Meessen; Afgebroken. Nieuw gebouwde timmerwerkplaats bij Springweg 65 getrokken.

Uitgave:	Het Utrechts Monumentenfonds
Tekst en foto's:	Geertruida J. den Daas en Richard Tap
Lay-out:	Dirk van Sichem
Druk:	Storm grafische productie
